

מבוא ליחידת ההוראה - ירושלים בתקופת המנדט הבריטי יחידה לתכנית הלימודים בלימודי ארץ ישראל

כתבו: נטע לוריא ומיכל דרוג

בשנים 1917-1948, ארץ ישראל היתה נתונה בשלטון הבריטים. תקופה זו מאופיינת בפיתוח מואץ של חבל ארץ זה, מבחינת תשתיות ומנהל. לצד זאת, תקופה זו מאופיינת במאבק הולך וגובר בין שני העמים החיים בארץ ומגבשים את לאומיותם, היהודים והערבים.

תקופת המנדט היא אמנם תקופה מחוננת לשני העמים, אך תלמידינו מן הסתם אינם בני התקופה, ולעיתים קרובות מתקשים למצוא עניין ומשמעות בשיעורי ההיסטוריה. דרך הלימוד המוצגת כאן, המשלבת סיפורי עדות מהתקופה ושימוש בכלים מקוונים, באה להנגיש את הנושא לתלמיד ולעורר בו עניין ואולי גם התרגשות מגודל התקופה.

יחידת הלימוד המוצגת כאן מותאמת לתלמידים נפגעי שיתוק מוחין בעלי נכויות מורכבות, הזקוקים לרוב להתאמות למידה מגוונות. חלקם ניגשים לבגרות ביחידה זו.

יחידת הוראה בנושא - ירושלים בתקופת המנדט הבריטי

פירוט התכנון	פירוט המרכיבים	
לימודי ארץ ישראל	תחום הדעת	
ירושלים מהתקופה הצלבנית ועד ימינו (יחידה שנייה)	נושא בתכנית הלימודים	
ירושלים בתקופת המנדט הבריטי	נושא היחידה	
נטע לוריא ומיכל דרוג	מפתחות היחידה	
כיתות י"א-י"ב, בבית ספר לתלמידים עם לקויות פיסיות מורכבות	שכבת גיל	
ארבעה שיעורים	משך היחידה	
בבסיס לימודי תחום הדעת "לימודי ארץ ישראל" עומד הרציונל ללמד את תולדות ארץ ישראל ומדינת ישראל; לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל; לפתח יחס של כבוד ואחריות לסביבה הטבעית וזיקה לארץ, לנופיה, לחי ולצומח. נושא זה נלמד כחלק מתכנית הלימודים הכללית. יחידת הלימוד המוצגת כאן מותאמת לתלמידי בית ספר "און", תלמידים נפגעי שיתוק מוחין בעלי נכויות מורכבות, הזקוקים לרוב להתאמות למידה מגוונות. חלקם ניגשים לבגרות ביחידה זו.	רציונל למורה	
הלימוד משלב הוראה פרונטלית, חקר ברשת והתרשמות מסיפורי הקשר הדורי.	רצף	
שיעור 1: מבוא- השלטון הצבאי, שלטון המנדט. "המשולש"- שלושה כוחות שהתמודדו על עמדות כוח והשפעה בארץ: הבריטים, הערבים והיהודים. שיעור 2: פיתוח העיר בתקופת המנדט שיעור 3: ארגוני המחותרות. שיעור 4 – סיכום	מטרות תוכן	

<p>שיעור 1: האימפריה העותמנית, האימפריה הבריטית, משטר צבאי, מנדט, סטטוס קוו, שאיפות לאומיות. שיעור 2: בורות מים ושאיבת מים, באוהאוס, תכנית אב שיעור 3: המחתרות: ההגנה, אצל ולחי</p>	<p>מושגים </p>
<p>איתור מידע והערכתו: מציאת מידע מתוך קטע קריאה סיפורי, השערה על סמך ידע נתון. למידה והתנהלות עצמאית: איתור מידע ברשת וסיכומו. עיקר ותפל. שיתוף מידע ותגובה לאחרים.</p>	<p>מיומנויות המאה ה-21 אוריינות מידע ומדיה </p>
<p>Answergarden לפתיחת הנושא עבודה בלוח לינואית- העלאת התוצרים ותגובה לתלמידים אחרים חיפוש מידע ברשת Mindedomo - מפה שיתופית, כל אחד מוסיף מידע. (הכותרת: המנדט הבריטי. השלוחות: המחחרות, פיתוח תשתיות, משולש הכוחות. Kahoot - שאלות סיכום</p>	<p>מיומנויות תקשוב </p>
<p>יכולת לעבוד בלוח לינואית, Answergarden, לחפש מידע ולמצוא את העיקר מתוכו ולהביאו לידי סיכום קצר.</p>	<p>ידע קודם נדרש </p>
<p>סיפורי העדות ממאגר הקשר הרב דורי -סרטון יוטיוב "בורות המים בירושלים" של דורון שמיר</p>	<p>חומרי למידה כתובים ומתוקשבים </p>
<ul style="list-style-type: none"> ירושלים בתקופת המנדט הבריטי / סבתא אביגיל ירושלים החצויה והמאוחדת / אסתר ברכה ולס מלחמת ההשרדות בימי המנדט / מרים בן-נתן 	<p>סיפורים ממאגר סיפורי מורשת </p>
<p>בכיתה תלמידים בעלי יכולות למידה מגוונות. התאמת התוכן נעשית תוך כדי דיון בזמן השיעור. בזמן העבודה העצמאית, חלק מהתלמידים מקבלים הכוונה ומיקוד, על פי הצורך: סימון הפיסקא שכדאי לקרוא להוצאת המידע המתבקש ; והקראה.</p>	<p>היענות לשונות </p>
<p>מוצגים בלוח לינואית.</p>	<p>תוצרי למידה </p>
<p>לפחות שתי התייחסויות בלוח השיתופי, השתתפות פעילה במהלך השיעורים והכנת שיעורי בית.</p>	<p>מחווון הערכה </p>

ירושלים בתקופת המנדט

יחידת הוראה בת ארבעה שיעורים, בעקבות סיפורים ממאגר הקשר הרב דורי באתר בית התפוצות.

מהלך השיעור - הראשון

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה																	
20 ד'	<p>Answergarden - כתבו כל העולה בראשכם בהקשר ל"תקופת המנדט הבריטי בירושלים" - קישור למשימה</p>	פתיחה																	
50 ד'	<p>"המשולש" - שלושה כוחות שהתמודדו על עמדות כוח והשפעה בארץ:</p> <p>בשנת 1917, לקראת סיום מלחמת העולם הראשונה, כבשו הבריטים את ארץ ישראל, והביאו לסוף השלטון העות'מני בארץ. הבריטים הנהיגו משטר צבאי עד 1920, והשתדלו לשמור על הסטטוס קוו, לשמר את המצב הקיים. ב-1920 קיבלו הבריטים מנדט לשליטה בארץ, במטרה להשליט בה סדר ולהתאימה לממשל עצמאי של יהודים ושל ערבים. הקונפליקט בין שני העמים הורגש ביתר שאת בערים המעורבות, ביניהן ירושלים.</p> <ul style="list-style-type: none"> חשבו, מהם שלושת הכוחות? מדוע עמדותיהם מתנגשות? <p>בישראל התנהלו שלושה כוחות עיקריים הבריטים שליטי הארץ הערבים והיהודים. הבריטים היו האימפריה השלטת באזור באותה תקופה שתפסו את מקומם של האימפריה העות'מנית השוקעת. בתקופת המנדט הבריטי בארץ התחוללו שתי מלחמות העולם בהן בריטניה לקחה חלק מרכזי. הבריטים הגיעו במטרה להשליט סדר ולאפשר למקומיים שלטון עצמאי.</p> <p>הציבור היהודי שהפך ממיעוט לרוב עוד בשלהי השלטון העות'מני ניסה בתקופה זו לתת גם משמעות לאומית לזיקתו של העם היהודי לירושלים. מול שאיפות העם היהודי מתחזקת הלאומנות הערבית על סבך מערכת היחסים שבין שליטי העיר הנוצרים לבני העיר היהודים והמוסלמים למדנו בשיעור זה.</p> <ul style="list-style-type: none"> מלאו את הטבלה הבאה: <table border="1" style="margin: 10px auto;"> <thead> <tr> <th colspan="4">שלושת הכוחות בירושלים</th> </tr> <tr> <th>בריטים</th> <th>יהודים</th> <th>ערבים</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>אינטרסים של כל גוף</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>גורמי חיכוך</td> </tr> </tbody> </table>	שלושת הכוחות בירושלים				בריטים	יהודים	ערבים					אינטרסים של כל גוף				גורמי חיכוך	גוף השיעור	
שלושת הכוחות בירושלים																			
בריטים	יהודים	ערבים																	
			אינטרסים של כל גוף																
			גורמי חיכוך																
20 ד'	<p>היום נחשפנו למרקם האוכלוסין הסבוך בתקופת המנדט. חוו דעתכם: האם כיום בישראל המצב שונה? דומה? באיזה אופן.</p>	סיום																	
	מיון בטבלה והסקת מסקנות	יישום																	
	העלאת מסר בלוח שיתופי	העשרה																	
	מילוי טבלה שיתופית ב drive	מעבדת מחשבים																	
	<p>שיעורי בית: קראו את אחד מהסיפורים: (מתוך מאגר הקשר הרב דורי)</p> <ul style="list-style-type: none"> ירושלים בתקופת המנדט הבריטי / סבתא אביגיל ירושלים התצויה והמאוחדת / אסתר ברכה ולס <p>לאחר קריאתכם כתבו בלוח השיתופי, במה התבטא הכיבוש הבריטי בחיי היום-יום? באלו תחושות חיו תושבי העיר? קישור למשימה בלוח השיתופי</p>	שיעורי בית																	

מהלך שיעור מס' 2

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
15 ד'	חזרה - משולש הכוחות והכוחות המשפיעים עליו. דיון בעקבות שיעורי הבית - לאור קריאתכם, במה התבטא הכיבוש הבריטי בחיי היום-יום? באלו תחושות חיו תושבי העיר?	פתיחה	
65 ד'	נושא השיעור: פיתוח ובנייה בירושלים בתקופת המנדט הבריטי: לצד התחושה הקשה של חיים תחת כיבוש, פעלו הבריטים רבות לשיקום ושיפור חיי היום-יום: הבריטים שיפרו את מערכת המים והתברואה בעיר. הם שיפצו את דרכי הגישה לעיר וסללו את מסילת הרכבת. פיתחו מערכת חשמל. קבעו תכנית מתאר לעיר על פיה נבנו שכונות רבות. הם קבעו את הבנייה באבן הירושלמית. הבריטים נהגו לבנות בסגנון הבאוהאוס, בנייה מודרנית בשעתו המתייחסת לאסתטיקה ולפונקציונאליות. כמו כן הם קבעו את אופי ירושלים כעיר יפה בעלת מבנים בשימור, ולא כעיר תעשייתית. • הסבירו מהו סגנון הבנייה הבאוהאוס. חפשו תמונה של בית בירושלים הבנוי בסגנון הבאוהאוס, והוסיפו לוח. כתבו למה משמש בית זה כיום. את המידע העלו ללוח השיתופי- קישור למשימה בלוח השיתופי. • צפו באתר יוטיוב בסרטון " בורות המים בירושלים " של דורון שמיר. כיצד התנהל משק המים בירושלים לפני בוא הבריטים? מה החידוש שהביאו הבריטים? מדוע לדעתכם לא חלה התפתחות זו בימי האימפריה העותמנית?	גוף השיעור	
10 ד'	נחשפנו לתחומים בהם השקיעו הבריטים לפיתוח העיר ורווחת התושבים. אולם, למרות רצונם הטוב, קמו להם מתנגדים הן מהיהודים והן מהערבים. בשיעור הבא נרחיב בנושא זה.	סיכום	
	צפייה מונחית והפקת מידע מהסרט בעקבות הצפייה.	יישום	
	העלאת מסר בלוח שיתופי.	העשרה	
	צפייה בסרטון יוטיוב, עבודה מול לוח שיתופי.	מעבדת מחשבים	
	שיעורי בית: כתבו בלוח השיתופי: מדוע לדעתכם קמו לבריטים מתנגדים, על אף השקעתם בפיתוח ובנייה? קישור למשימה בלוח השיתופי.	שיעורי בית	

מהלך שיעור 3

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
20 ד'	בשיעור הקודם נחשפנו לתחומים בהם השקיעו הבריטים לפיתוח העיר ורווחת התושבים. אולם, למרות רצונם הטוב, קמו להם מתנגדים הן מהיהודים והן מהערבים. היום נרחיב בנושא זה. <ul style="list-style-type: none"> בדיקת שיעורי הבית. 	פתיחה	
שעה	ארגוני המחתרות היהודים: היהודים היו נתינים זרים בארץ, וניסו לשמור על עצמם ולהתנגד לשלטון בדרך מחתרתית (כלומר, בחשאי, בהתארגנות לא חוקית). תחת שלטון הבריטים קמו שלושה ארגוני מחתרת מרכזיים: ההגנה, האצ"ל והלח"י. הארגונים קמו במטרה להגן על היישוב היהודי מפני הערבים. ארגון "ההגנה" פעל בשיתוף פעולה עם היישוב, ובשלב מסוים גם עם הבריטים. האצ"ל קבע, בנוסף למטרה להגן על התושבים, מטרה נוספת: להביא לסיום הכיבוש הבריטי. לאחר שהארגון חתם על שביתת נשק עם הבריטים, יצאו חברי הארגון שהתנגדו למהלך והקימו את ארגון לח"י. קראו מתוך מאגר הסיפורים, את הסיפור <u>מלחמת ההשרדות בימי המנדט / מרים בן-נתן</u> : <ul style="list-style-type: none"> מאיזו נקודת מבט מסופר הסיפור? במה מתבטאת מלחמת ההשרדות? מהו הרצון המניע את היהודים? 	גוף השיעור	
15 ד'	סיכום: בפאדלט- מה לדעתי היה נכון יותר: להצטרף למחתרות או למצדדים בבריטים? להגיב לשני רישומים על הלוח- אחד שבדעה דומה לשלי ואחד שמנוגד לדעתי. <u>קישור למשימה בלוח השיתופי</u> .	סיכום	
	הבנת בנקרא – איתור מידע.	יישום	
	העלאת מסר בלוח שיתופי.	העשרה	
	עדיפות למעבדת מחשבים על מנת לעבוד בפאדלט במידה ולא מתאפשר עבודה בכיתה עם לוח חכם ומכשירים ניידים אישיים.	מעבדת מחשבים	
	מתי בחיי נלחמתי למען מטרה שחשובה לי חרף התנגדות הסביבה ועל אף קשיים מבית ומבחוץ. העלו ללוח השיתופי מסר תחת הכותרת "מלחמת ההשרדות של..." <u>קישור למשימה בלוח השיתופי</u> .	שיעורי בית	

מהלך שיעור 4

זמן	תיאור הפעילות	מהלך ההוראה	
10 ד		פתיחה	
20 ד	Mindedomo - מפה שיתופית, כל אחד מוסיף מידע. (הכותרת: המנדט הבריטי. השלוחות: המחטרות, פיתוח תשתיות, משולש הכוחות.	גוף השיעור	
15 ד	משחק קאהוט - שאלון אמריקאי. בדיקת זיכרון וידע מהיחידה.	סיכום	
	סיכום חומר נלמד, שליפה של מידע קודם, מיון (במפה השיתופית)	יישום	
	עבודה כיתתית בחלקו הראשון של השיעור ועבודה יחידנית או בזוגות במשחק המסכם.	עבודה פרטנית/קבוצתית	
	אין צורך. העבודה תעשה מחשב ומקרן בכיתת הלימוד ועם טלפונים ניידים אישיים.	מעבדת מחשבים	